

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет
Кафедра сучасної української мови

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

Фольклорно-діалектологічна практика

(обов'язкова)

Освітньо-професійна програма «Українська мова та література»
Спеціальність 014 Середня освіта
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Мова навчання – українська
Розробники: д.ф.н. проф. Руснак Н.О

Профайл викладача:

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=Pw8PiOgAAAAJ&hl=uk>

Контактний тел. **095-67-37-929**

E-mail: **n.rusnak@chnu.edu.ua**

Консультації: **очні консультації:** середа 14-15 год.;
онлайн-консультації (за попередньою домовленістю)

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Фольклорно-діалектологічна практика покликана сформулювати у студентів розуміння розмаїтості української національної мови, відомості про структуру національної мови та місце і роль у ній діалектної мови. Діалектологічна практика повинна підсумувати відомості студентів про українську діалектну мову, усвідомити специфіку та оригінальність буковинських говірок.

2. Мета навчальної дисципліни: застосовувати відомості з курсу «Діалектологія української мови» на практиці; з'ясувати діалектне членування Північної Буковини; самотність рідної говірки: її специфічні риси на всіх мовних рівнях.

3. Пререквізити. Діалектологія української мови

4. Результати навчання

Студенти повинні:

знати:

- структуру національної мови та місце у ній діалектної;
- різні підходи до висвітлення проблем діалектної мови;
- шлях становлення української діалектології;
- будову української діалектної мови;
- визначення основних термінів діалектології;
- діалектні особливості української діалектної мови (за мовними рівнями);
- специфічні риси кожного з трьох нарідів української діалектної мови;
- діалектне членування Північної Буковини;
- фонетико-граматичні особливості говірок Північної Буковини.

вміти:

- збирати діалектний матеріал анкетним та експедиційним методами;
- фіксувати діалектні явища різних мовних рівнів;
- фіксувати та аналізувати фонетичні явища говірки;
- фіксувати та аналізувати лексичні особливості говірки;
- фіксувати та аналізувати морфологічні явища говірки;
- фіксувати та аналізувати синтаксичні особливості говірки.

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати загальні та спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі середньої освіти, пов'язані з методикою викладання української мови та літератури в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає впровадження інновацій.

Загальні компетентності

ЗК 1. Уміння вільно і грамотно здійснювати усну й письмову комунікацію українською мовою.

ЗК 2. Здатність критично та відповідально застосовувати інформаційні та комунікаційні технології в практичній діяльності.

ФК 3. Здатність збирати, аналізувати, структурувати, узагальнювати й інтерпретувати інформацію в усній формі та реферувати її письмово; створювати тексти різних стилів і жанрів.

ЗК 4. Здатність до критичного та абстрактного мислення, аналізу та

синтезу.

ЗК 9. Здатність працювати в команді та самостійно, мотивувати на досягнення мети, створювати психологічно позитивний клімат у колективі.

ЗК 11. Уміння ведення дискусії, здатність здійснювати власне дослідження на належному рівні.

ЗК 12. Здатність до пошуку, оброблення та узагальнення інформації з різних джерел.

Фахові компетентності

ФК 1. Вміння реалізовувати знання з основних понять і концепцій сучасної мовознавчої й літературознавчої науки, вільно оперувати мовознавчим та літературознавчим матеріалом; критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки, виокремлювати й кваліфікувати наукові проблеми в цій галузі.

ФК 2. Вміння брати участь у різних формах наукової комунікації, вести діалог та підтримувати дискусію з фахових питань.

ФК 3. Здатність збирати, аналізувати, структурувати, узагальнювати й інтерпретувати інформацію в усній формі та реферувати її письмово; створювати тексти різних стилів і жанрів.

ФК 4. Здатність використовувати технічні засоби, можливості мережових програмних систем та інтернет-ресурсів для вирішення теоретичних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.

ФК 5. Розуміння особливостей історико-літературного процесу, мовознавчих і літературознавчих термінів та понять, основних закономірностей історичного розвитку української філологічної науки у світовому контексті.

ФК 6. Володіння теоретичними основами аналізу художнього твору; знання принципів, методів, способів і прийомів аналізу художніх творів різних родів і жанрів; вміння здійснювати цілісний, композиційний, проблемно-тематичний та структурно-стильовий аналіз художніх творів та лінгвістичний аналіз текстів різних стилів.

ФК 7. Вміння порівнювати різні літературні явища, стилі; самостійно досліджувати художній текст, застосовуючи різні методи літературознавчого аналізу.

ФК 8. Здатність вільно орієнтуватися в мовознавчих / літературознавчих напрямках і школах, виявляти їхню специфіку та здійснювати науковий аналіз філологічного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

ФК 11. Знання теорій української фонетики, фонології, морфології, лексикології, фразеології, лексикографії, синтаксису; вміння інтерпретувати та обґрунтувати думки різних дослідників з відповідної проблеми.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Вільно володіти українською мовою, вміти послуговуватись нею у професійному спілкуванні.

ПРН 2. Розуміти основні тенденції історичного розвитку українського народу, аргументувати власну позицію щодо дискусійних питань української

історії та сучасного суспільного життя.

ПРН 3. Демонструвати розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства.

ПРН 6. Ефективно знаходити необхідну інформацію, послуговуючись різними джерелами, критично оцінювати та інтерпретувати її.

ПРН 12. Організовувати та проводити дискусії на фахові (мовознавчі та літературознавчі), культурологічні та суспільно-політичні теми.

ПРН 14. Аналізувати мовні та літературні явища у їхньому взаємозв'язку і взаємозалежності.

ПРН 15. Застосовувати комплекс здобутих філологічних знань для вирішення професійних завдань.

ПРН 17. Аналізувати мовні одиниці, визначати їх взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН 18. Аналізувати й інтерпретувати художні твори української та зарубіжної літератури й усної народної творчості.

Опис навчальної дисципліни Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни <u>Фольклорно-діалектологічна практика</u>												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			Кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	4	10									Захист
Заочна	2	4	10									Захист

Завдання діалектологічної практики

1. Записати 25 діалектизмів, визначивши їх тип (ФД – фонетичний діалектизм, СД – словотвірний діалектизм, ЛД – лексичний діалектизм). Тлумачення діалектизмів подають самі діалектоносії (як пояснив мовець, так студент повинен записати). Діалектизми та їх тлумачення відтворити орфографічним варіантом (як чує, так записує, наголошений голосний позначаємо великою літерою).

Напр.: ПиндИти (ЛД) – ну це доганяти, хтос кікає, а ти доганяєш, ну шоб вінутік, не обов'язково, шоб йго піймав, ну переслідувати.

Кікати (ФД) – тікати.

Або 1. Записати лексику, пов'язану з певним ремеслом чи господарською діяльністю (напр., лозоплетінням, видобуванням каменю, піску, вирощуванням помідорів, яблук тощо). Записати 25 мовних одиниць (слів, словосполучень) – пояснити їх літературною мовою.

2. Записати фразеологізми, прислів'я, приказки, віншування, замовляння, загадки, лічилки, народні молитви, які побутують у говірці (діалектне мовлення відтворено орфографічним варіантом).

3. Записати 5 діалектних текстів (зразки діалектного мовлення). Добре, якщо в діалектних текстах містяться фольклорні тексти (напр., в розповіді про весілля – весільні пісні, в розповіді про Різдво – колядки тощо). Розповіді діалектоносіїв (діалектні тексти) записати на цифрові носії (аудіозаписи або відеозаписи) (здати диск із аудіозаписами), розшифрувати їх, тобто відтворити діалектні записи у орфографічному варіанті, роздрукувати їх (здати диск із орфографічним варіантом діалектного мовлення), тобто необхідно здати 2 диски (або флешку).

Діалектні тексти на будь-яку тему: про своє життя, випадок у селі, про колективізацію, голод, про ремесла, господарську діяльність, про звичаї, обряди (Великдень, Різдво, храмове свято, весілля, похорон, народження дитини) тощо. Діалектоносії повинні бути старшого віку, добре володіти говірковим мовленням. Діалектні тексти повинні бути розлогими.

Кожен текст повинен бути паспортизованими, напр.: *Записано від Ткачук Марії Степанівни, 1938 р.н., закінчила 4 класи середньої школи, мешканки с. Лужани Кіцманського р-ну Чернівецької обл.* Один текст записати в орфографічному варіанті та в транскрипції. Виписати фонетичні діалектизми, лексичні діалектизми (власне лексичні, семантичні, етнографізми), морфологічні діалектизми, синтаксичні діалектизми.

Отож, у папці (матеріалах діалектологічної практики) у друкованому варіанті повинні бути діалектизми з поясненнями; народні фразеологізми, прислів'я, замовляння, загадки, лічилки, народні молитви; діалектні тексти; 2 диски (аудіозаписи та надруковані тексти).

Тематика діалектних текстів

№	Назва теми
1	Про родинну обрядовість: весілля, народження дитини, смерть, входуни).
2	Про календарну обрядовість: (весняну, літню, зимову, осінню).
3	Про своє життя
4	Про назву села та його кутків
5	Про господарювання
6	Про ремесла (технологію ремесла)
7	Про цікаві випадки
8	Легенди, казки, жарти

Система контролю та оцінювання.

Види та форми контролю

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- проєкти (наскрізні проєкти; індивідуальні та командні проєкти; дослідницько-творчі та ін.);
- аналітичні звіти;
- реферати;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- упорядковані матеріали.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали).

Рекомендована література

1. Герман К.Ф. Атлас українських говірок Північної Буковини. Чернівці : Час, 1995. 414 с.
2. Герман К.Ф. Українські говірки Північної Буковини в історичному та лінгвогеографічному аспекті : Фонетика, фонологія. Чернівці : Рута, 1995. 391с.
3. Говори української мови: збірник текстів / [уклад.: С.Ф. Довгопол, А.М. Залеський, Н.В. Прилипко ; відп. ред. Т.В. Назарова]. Київ : Наук. думка, 1977. 591 с.
4. Гриценко П.Ю. Буковинський ареал як об'єкт лінгвістичного вивчення. *Українська мова на Буковині* : матеріали Всеукр. наук. конф., присвяч. 160-річчю від дня народження Юрія Федьковича, (Чернівці, 13–15 жовтня 1994 р.) / відп. ред. Н.Д. Бабич. Чернівці : Рута, 1994. С. 136–139.
5. Бузинская В.Е. Интонационная система / интонация фразы /в покутско- буковинском говоре / экспериментально-фонетическое исследование / автореф. дис. канд. филол. наук: спец. 10.02.01 „Украинский язык”. Ужгород, 1986. 23 с.
6. Буковинські говірки: хрестоматія діалектних текстів / [уклад.: Н.О. Руснак, Н.В. Гуйванюк, В.Є. Бузинська]. Чернівці : Рута, 2006. 383 с.
7. Герман К.Ф. Походження етноніма „гуцул” та топоніма „Гуцульщина”. *Гуцули буковинського краю : реалії. проблеми, перспективи розвитку*. Вишніця, 1994. С. 111–113.
8. Колісник І.С. Місцева хліборобська лексика буковинських говірок. *Діалектологічний бюлетень* / відп. ред. Ф.Т. Жилко. Вип. 8. С. 64–71.

9. Котик Л. Г. Усне діалектне мовлення північної Буковини (словозміна іменників II відміни м'якої і мішаної груп). *Наук. вісн. Чернів. ун-ту: зб. наук. пр.* Чернівці: Рута, 2001. Вип. 117–118. С. 180–186.
10. Леонова М. До характеристики говірок північних районів Буковини. *Наук. зап. Чернів. держ. ун-ту.* Чернівці: ЧДУ, 1958. Т. 31, вип. 7. С. 89–105.
11. Леонова М. Прислівник в буковинських говорах. *Питання історії і діалектології.* Львів, 1961. Кн.2, т. 42, вип. 11. С. 92–103.
12. Леонова М.В. Спільні риси буковинських та інших говірок південно-західного наріччя. *Науч. ежегодник [Чернов. ун-та] за 1959 год.* Черновцы, 1960. С. 204–207.
13. Лимаренко В. До характеристики дієслівних форм у буковинських говірках. *Питання історії і діалектології.* Львів, 1961. Кн.2, т. 42, вип. 11. С. 87–92.
14. Лук'янюк К.М. Пряма суфіксація іноземних основ і суміжні з нею у буковинських говірках. *Тези доп. міжвуз. ювілейної наукової конф., присвяч. 25-річчю возз'єднання Північної Буковини з Українською РСР.* Чернівці, 1965. С. 148–150.
15. Лук'янюк К.М. Словотвір відносних прикметників у буковинських говорах. *Розквіт економіки і культури Радянської Буковини.* Львів, 1969. С. 156–160.
16. Лук'янюк К.М. Стилiстичні властивості суфікса в буковинських говірках. *Питання стилістики української мови в її взаємозв'язку з іншими слов'янськими мовами.* Чернівці, 1963. С. 97–99.
17. Лук'янюк К. Суфіксальний словотвір прикметників у буковинських говірках. *Питання історії і діалектології.* Львів, 1961. Кн. 2, т. 42, вип. 11. С. 103–118.
18. Недельский П.Н. Способы выражения именного составного сказуемого в буковинских говорах. *Совещание по Общеславянскому лингвистическому атласу: тезисы докладов.* Черновцы. 1971. С.110–116.
19. Недільський П.М. Власне обставини місця в буковинських говірках. *Актуальні питання суспільних наук, історії, філології.* Львів, 1974. С. 87–91.
20. Недільський П.М. Придієслівні конструкції з об'єктним значенням у буковинських говірках. *Структура і розвиток українських говірок на сучасному етапі: тез. доп. і повідомл. XV Республіканської діалектологічної наради.* Житомир, 1983. С.145–146.
21. Прилипко Н.П. Темпоральні прислівники в буковинських говірках. *Українська мова на Буковині: матеріали Всеукр. наук. конф., присвяч. 160-річчю від дня народження Юрія Федьковича, (Чернівці, 13–15 жовтня 1994 р.).* Чернівці: Рута, 1994. С. 30–31.
22. Прокопенко В. Назви одягу, взуття та головних уборів у буковинських говірках. *Питання історії і діалектології.* Львів, 1961. Кн. 2, т. 42, вип. 11. С. 45–62.
23. Прокопенко В.А. Назви спорідненості та свояцтва в буковинських говірках. *Наук. зап. Чернів. держ. ун-ту.* Чернівці: ЧДУ, 1958. Т. 31, вип. 7. С.139–153.

24. Прокопенко В.А. Семантичні діалектизми в буковинських говірках. *Тези доп. XII наукової сесії Чернів. держ. ун-ту*. Серія філологічних наук. Чернівці, 1966. С. 3–6.

25. Руснак Н.О. Діалектний текст як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Наук. вісн. Чернів. ун-ту: зб. наук. пр.* Чернівці, 2003. Вип. 170–171. С. 42–48.

26. Слинько І.І. Із спостережень над синтаксисом буковинських говорів. *Тези доповідей міжвуз. наук. конф., присвяч. 25-річчю возз'єднання Північної Буковини з УРСР*. Чернівці, 1965. С. 151–153.

27. Юрценюк В. З історії вивчення простих речень буковинської говірки. *Наук. вісн. Чернів. ун-ту: зб. наук. пр.* Чернівці: Рута, 2007. Вип. 321–322. С. 326–334.

28. Карпенко Ю.А. Деякі назви культурних рослин у буковинських говірках. *Наук. зап. Чернів. держ. ун-ту*. Чернівці: ЧДУ, 1958. Т. 31, вип. 7. С. 105–121

6. Інформаційні ресурси

Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Атлас_української_мови

Режим доступу: [petrovkabook.zakupka.com > 185609612-atlas-ukrains..Атласукраїнської_мови._В_трьох_томах.](http://petrovkabook.zakupka.com/185609612-atlas-ukrains..Атласукраїнської_мови._В_трьох_томах.)

Режим доступу : <http://lemko.org/pdf/mamoT.> Ванько Ю. Карпатськы русиньскыдіалекты.

Режимдоступу:[www.rusynacademy.sk/rusynski/rusyn_jazyk.html#Карпатськы_рус_иньскы_діалекты.](http://www.rusynacademy.sk/rusynski/rusyn_jazyk.html#Карпатськы_рус_иньскы_діалекты)

Режим доступу : <http://nte.etnolog.org.ua/zmist/2018/N1/5>. Белей Л. Русинська мова на теренах центральної Європи.

Режимдоступу:https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/24258/1/Леся%20ХО_МЧАК.Леся_Хомчак.До_функціонування_надсянських_говірок_в_умовах_білінгвізму.

Режим доступу: http://dspace.edu.ua/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2012-

14. В.Грещук, В.Грещук Наддністрянський діалект у мові новел та оповідань Богдана Голода.

Режим доступу: <http://www.volynpost.com/news/150605-vandity-karabkatysia-telebendaty-nezvychna-volynska-govirka> Гвандіти, карабкатися, телебендати: незвична волинська говірка.

Режимдоступу:<http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/229> 7 Н.Коваленко. Лексика подільських говірок у «Словарі української мови» Б.Грінченка.

Режим доступу: <https://www.nasze-slowo.pl/yak-boykayut-boyki> Як «бойкают» бойки.

Режим доступу: <https://varosh.com.ua/projects/zakarpatskyj-dialekt-shho-cze-take-yak-vin-vynyk-ta-chomu-vazhlyvo-yoho-beregti/> «Закарпатський діалект»: що цетаке, як він виник та чому важливо його берегти.

Режим доступу: https://www.wikizero.com/uk/Західнополіський_говір.

Режим доступу: <https://www.wikizero.com/uk/> Східнополіський говір.

Режим доступу: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um169.htm> Слобожанський говір. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um169.htm> Король О.С. Степовий говір південно-східного наріччя української мови.

Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/42975879>. Т.Щербина. Походження говірок середньонаддніпрянського-степового порубіжжя у світлі ареалогії.

Режим доступу: <http://jvestnik-b.donnu.edu.ua/article/view/2568>. Мартинова Г.І. Інтерпретація етнофразем у діалектному тексті.